

INHOUD

1	Inleiding: naar een herbezinning op de staatsrechtswetenschap	9
	<i>Maarten Stremmer & Monica Claes</i>	
1	Staatsrecht, staatsmacht en constitutionalisme	9
2	Staatsrecht in een veranderende machtsconstellatie	11
3	De Nederlandse staatsrechtswetenschap	17
4	Naar een bredere oriëntatie: staatsrecht tussen macht en idealen	21
5	Van staatsrecht naar constitutioneel recht?	27
DEEL I	GRONDSLAGEN	37
2	Staatsrecht, ontstatelijking en constitutionalisme. Een typologie van staatsrechtelijke benaderingen	39
	<i>Joost Sillen</i>	
1	Inleiding	39
2	Typologie	40
3	Vier staatsrechtelijke benaderingen en ontstatelijking van publieke macht	43
4	Slot	57
3	De welvaartsstaat, de economische constitutie en de staatsrechtbeoefening	65
	<i>Willem Mingelen</i>	
1	Inleiding	65
2	De constitutie in het staatsrecht	66
3	Law & Political Economy	71
4	Naar een breder staatsrecht?	78
5	Slot	79

4	Omgaan met macht. Het belang van rechtsstatelijkheid voor private actoren	83
	<i>Sanne Taekema</i>	
1	Inleiding	83
2	RWE en Shell of de Staat der Nederlanden: wiens macht moet worden beteugeld?	85
3	Arbitraire machtsuitoefening als het centrale probleem	88
4	Rechtsstatelijkheid: open einde of beperkte beteugeling	91
5	Onderwerping van publieke en private macht aan rechtsstatelijke beteugeling	93
6	Rechtsstatelijkheid als overkoepelend publiek ideaal	96
5	Van staatsrechtelijke duisternis naar constitutioneelrechtelijke duidelijkheid. De tegengestelde benaderingen van Carl Schmitt en H.L.A. Hart	103
	<i>Jeroen Kiewiet</i>	
1	Inleiding	103
2	Soevereiniteit	105
3	Kritiek op psychologische bevelstheorieën	106
4	Decisionisme	108
5	Soevereine dictatuur	109
6	Rechtsrealisme	110
7	Empirische theorie	112
8	Harts kritiek op het positivisme	114
9	Taal als bron van duidelijkheid	116
10	Ten slotte: van staatsrecht naar constitutioneel recht	118
DEEL II	DE VERANDERENDE STAAT	123
6	De dode hoek van de Nederlandse staatsrechtbeoefening: het ontbrekende debat over de voorrang van het Unierecht	125
	<i>Nik de Boer & Niels Graaf</i>	
1	Inleiding	125
2	De voorrang van het EU-recht en de democratische rechtsstaat	127
3	De Nederlandse staatsrechtbeoefening en de EU	131
4	De Duitse staatsrechtbeoefening en de EU	134
5	De Franse staatsrechtbeoefening en de EU	138
6	De Britse staatsrechtbeoefening en de EU	141
7	Een Nederlands staatsrechtelijk gebrek?	145
8	Conclusie: van kritiekloze naar kritische acceptatie	149

7	Onbegrepen staatsrecht: Unierecht in het Nederlandse constitutionele bestel	157
	<i>Marijn van der Sluis</i>	
1	Inleiding	157
2	De Nederlandse discussie over de EU en het nationale staatsrecht	159
3	Het parlementaire bestel	163
4	De rol van de rechter	167
5	Slot	171
8	Over publieke macht, bestuursbevoegdheid en het belang van het staatsrecht voor het hedendaagse bestuursrecht	177
	<i>Raymond Schlössels</i>	
1	Inleiding	177
2	Veranderend bestuur: verantwoordelijkheid tussen macht en gezag	179
3	Het interventie- en sturingsmodel op basis van bestuursbevoegdheid	183
4	De normentheorie, een gedachtenexperiment en een onzinnige uitkomst	186
5	Is er voor de sturing van maatschappelijke processen steeds bestuursbevoegdheid vereist?	190
6	Bestuursbevoegdheid in een veranderend maatschappelijk speelveld	195
7	Afronding: oproep aan het staatsrecht	199
9	De rechtsmacht van de bestuursrechter: een pleidooi voor verruiming	205
	<i>Lukas van den Berge</i>	
1	Inleiding	205
2	Bestuursrecht als besluitrecht: een korte terugblik	209
3	Macht en tegenmacht: de noodzaak van vernieuwing	213
4	Van besluitrecht naar bestuursrecht	217
5	Slot	221
	DEEL III VOORBIJ DE STAAT	229
10	Grondrechten en privaatrecht: onderschikking of complementariteit?	231
	<i>Olha O. Cherednychenko</i>	
1	Inleiding	231

2	Het basisonderzoek: directe versus indirecte horizontale werking van grondrechten	233
3	Nederland: indirecte horizontale werking van grondrechten	235
4	Duitsland: van indirecte horizontale werking van grondrechten naar positieve verplichtingen voor de staat	238
5	De Europese dimensie: op naar 'positieve' verplichtingen voor bedrijven	243
6	Tot slot	248
11	Publieke macht in het mededingingsrecht	255
	<i>Anna Gerbrandy, Lianne Hummel & Pauline Phoa</i>	
1	Inleiding	255
2	Het (publieke) machtsbegrip in het mededingingsrecht	255
3	Veranderingen in de maatschappij en het (mededingings-)recht	259
4	Wat verwacht het mededingingsrecht van het constitutionele recht?	270
5	Concluderende opmerkingen	273
12	Big Tech, constitutionele verandering en de staatsrechtbeoefening als constitutionele wetenschap	279
	<i>Reijer Passchier</i>	
1	Inleiding	279
2	Big Tech en onze constitutie	281
3	Digitaal feodalisme	290
4	Betekenis voor staatsrechtbeoefening	293
5	Tot slot	297
13	Het onderscheid tussen publiek-privaat in het gegevensbeschermingsrecht	309
	<i>Anna Berlee</i>	
1	Inleiding	309
2	Europeanisering en de vervaging van het onderscheid publiek-privaat...	313
3	Of toch niet helemaal?	319
4	Een verschil <i>tussen</i> private actoren?	325
5	Handhaving van het gegevensbeschermingsrecht	328
6	Conclusie	331
	Over de auteurs	337